

Aan: Overleg overheid/College
Van: 5.1.2.e. Woo
Betreft: risico beperkende maatregelen rodenticiden
Datum: 20 juli 2018

Voor de bestrijding van ratten en muizen met biociden worden voornamelijk anticoagulantia gebruikt. Die producten zijn voor het merendeel persistent en zeer toxisch. Alle biociden op basis van anticoagulantia voldoen niet aan de criteria voor toelating aangezien er zeer hoge risico's zijn voor doorvergiftiging. Verder werken anticoagulantia langzaam en kunnen ze veel lijden veroorzaken gedurende een periode van wel 10 dagen.

Hoewel deze biociden niet voldoen aan de vereisten van toelating, zijn ze toch toegelaten. Artikel 19 lid 5 van de Biocidenverordening (BPR) biedt hiervoor de basis: een biocide dat niet voldoet aan de toelatingsvoorwaarden kan toch toegelaten worden "ingeval het niet-toelaten van het biocide voor de samenleving onevenredig grote negatieve gevolgen zou hebben in verhouding tot het risico voor de gezondheid van mens en dier of het milieu dat aan het gebruik van het biocide verbonden is onder de in de toelating bepaalde voorwaarden."

Dit artikel geeft dus de mogelijkheid om in het geval dat er voldoende "maatschappelijk belang" is een toelating af te geven. Er worden de volgende eisen gesteld aan die toelating:

"Het gebruik van een overeenkomstig dit lid toegelaten biocide mag slechts worden toegestaan indien passende risicobeperkende maatregelen worden getroffen om minimale blootstelling van mens en het milieu aan dat biocide te *garanderen*."

Huidige situatie

Anticoagulantia zijn in Nederland toegelaten voor gebruik door particulieren (tegen muizen binnen) en door opgeleide professionele toepassers (muizen en ratten binnen; ratten buiten). Voor het professioneel gebruik tegen ratten buiten is daarbovenop door het Ctgb nog een gecertificeerd IPM systeem gezet in verband met de hoge risico's voor doorvergiftiging.

De volgende tabel geeft overzicht van de huidige situatie van rodenticiden op basis van anticoagulantia in Nederland:

Toepasser	Plaagdier	Risicobeperking
Professioneel	Muizen binnen	Opleiding
	Muizen buiten	Niet toegelaten (te hoog risico, laag maatsch. belang)
	Ratten binnen	Opleiding
	Ratten buiten	Opleiding + gecertificeerd IPM
Niet professioneel	Muizen binnen	Geen
	Muizen buiten	Niet toegelaten (te hoog risico, laag maatsch. belang)
	Ratten binnen	Niet toegelaten (o.b.v. nationaal specifiek element)
	Ratten buiten	Niet toegelaten (o.b.v. nationaal specifiek element)

Biociden die worden toegelaten onder artikel 19 lid 5 krijgen een beperkte toelating van 5 jaar. In Nederland gaat het om 5 stoffen met 60 toelatingen (ongeveer 140 producten), waarvan 44 voor uitsluitend professioneel gebruik, 5 voor uitsluitend niet-professioneel gebruik en 11 voor gebruik door professionele en niet-professionele gebruikers.

De beoordeling

De beoordeling van de rodenticiden op basis van de anticoagulantia is inmiddels geheel geharmoniseerd binnen Europa. De werkzame stoffen zijn recent opnieuw goedgekeurd tot 2024. De volgende beoordeling van biociden op basis van anticoagulantia zal plaatsvinden rond 2023.

In de milieubeoordeling van anticoagulantia worden risico factoren voor doorvergiftiging gevonden die oplopen tot factoren van 100.000 en hoger. Deze beoordeling is gebaseerd op een Emissie Scenario Document specifiek voor PT14. In de milieubeoordeling wordt daarbij wel onderscheid gemaakt tussen muizen en ratten, maar niet tussen het gebruik van anticoagulantia binnen en buiten en ook niet tussen het toepassen door een professionele of niet-professionele gebruiker. De risico's voor doorvergiftiging die aldus gevonden worden gelden dus voor ratten of muizen ongeacht wie bestrijdt en of deze binnen of buiten vergiftigd worden.

Risicobeperkende maatregelen

Volgens artikel 19 lid 5 mogen biociden die slechts worden toegelaten vanwege hun maatschappelijk belang, alleen worden toegelaten indien passende risicobeperkende maatregelen getroffen worden om minimale blootstelling van mens en het milieu aan dat biocide te garanderen.

Tot nu toe is alleen voor de toepassing buiten tegen ratten een systeem (gecertificeerd IPM) ingericht om minimale blootstelling te garanderen. Voor de beheersing van ratten en muizen binnen is dat niet gebeurd. Het huidige systeem geeft verwarring omdat het niet "integraal" is, hetgeen de naleving niet bevordert. De huidige verschillen tussen buiten en binnen zijn moeilijk uit te leggen. Het ministerie van I&W, de inspectie, de brancheorganisaties NVPB en PLA..N, de certificeerders en de schemabeheerder (KPMB) zijn van mening dat de huidige situatie van een gedeeltelijk IPM systeem slechts tijdelijk kan zijn en dat uiteindelijk een integraal IPM systeem voor de beheersing van ratten en muizen, binnen en buiten nodig is.

Maatschappelijke context

Het gecertificeerde IPM systeem voor de beheersing van ratten buiten is per 1 januari 2017 van kracht geworden. Inmiddels zijn alle professionele plaagdierbeheersers doordrongen van het feit dat deze maatregel nodig is. De maatregel heeft een beweging in gang gezet waarbij bedrijven voor plaagdierbeheersing soms helemaal geen anticoagulantia meer

gebruiken. Alleen binnen de agrarische sector lijkt er weinig animo om over te gaan op het gecertificeerde IPM systeem.

Voor particulieren (niet professionele toepassers) zijn geen maatregelen genomen om minimaal gebruik te garanderen. Dit en het feit dat agrariërs zich in veel gevallen niet gebonden voelen aan het IPM voorschrift, geeft veel onbegrip en irritatie bij de professionele toepassers die moeite gedaan hebben om aan alle vereisten te voldoen.

Nieuwe werkzame stof

In de BPC vergadering is inmiddels een nieuwe stof voor PT14 besproken. Het gaat om cholecalciferol. De stof is geen anticoagulant. Echter ook voor deze stof blijken er onaanvaardbare milieu risico's te zijn. Ondanks dat zal het voorstel zijn om de stof wel goed te keuren, omdat een aanvulling op het middelenpakket voor PT14 op basis van andere werkingsmechanismen zeer wenselijk is, i.v.m. de toenemende resistentievorming tegen anticoagulantia. De stof is echter een hormoonverstoorder en het dossier moet op dit punt nog eerst aangevuld worden.

Er zijn al aanvragen tot toelating op basis van cholecalciferol in NL ingediend (Selontra en Harmonix Rodent Paste). Die staan 'on hold' totdat er een besluit tot goedkeuring van de werkzame stof is. De toepassingen zijn professioneel en niet-professioneel gebruik tegen ratten en muizen in en om gebouwen (dus: binnen en buiten). De risicobeoordeling voor deze producten moet nog gemaakt worden, maar het is al duidelijk dat er hoge milieurisico's uit zullen komen voor doorvergiftiging voor alle toepassingen van middelen op basis van cholecalciferol: ratten en muizen binnen en buiten.

Voor biociden op basis van cholecalciferol zullen na goedkeuring van de stof risicobeoordelingen gemaakt worden en zal, volgens artikel 19 lid 5 bepaald moeten worden of en hoe deze middelen moeten worden toegelaten. Op dit moment zijn voor de nieuwe stof nog geen maatregelen beschikbaar om aan artikel 19 lid 5 te kunnen voldoen.

Samenvatting

- Met de huidige wijze van toelaten van rodenticiden op basis van anticoagulantia voldoet het Ctgb niet aan artikel 19 lid 5 van de BPR voor de toepassingen tegen muizen en ratten door professionele toepassers binnen en de toepassing door particulieren tegen muizen binnen. Voor de toepassing tegen ratten buiten wordt wel voldaan aan art 19.5.
- De risicobeoordeling rechtvaardigt niet het verschil in voorschriften voor risicobeperkende maatregelen tussen enerzijds de beheersing van ratten buiten (via gecertificeerd IPM) en de andere toegelaten toepassingen (ratten en muizen binnen zonder IPM).
- Voor de nieuwe stof cholecalciferol, die mogelijk goedgekeurd gaat worden voor gebruik tegen ratten en muizen binnen en buiten, zullen risicobeperkende maatregelen in de vorm van een integraal en gecertificeerd IPM systeem nodig zijn conform artikel 19 lid 5

(garanties voor minimale blootstelling van mens en milieu). Dus ook voor de beheersing van ratten en muizen binnen.

- Belangrijke partijen zijn het eens dat het huidige systeem van IPM voor alleen de beheersing van ratten buiten, uitgebreid moet worden naar een integraal IPM systeem voor de beheersing van ratten en muizen binnen en buiten.
- Het inrichten van een werkend systeem voor IPM dat de garanties biedt (certificering) voor minimale blootstelling en de daarmee verbonden communicatie, kost enkele jaren.

Advies

Uiteindelijk zal voldaan moeten worden aan de BPR. Dat betekent dat voor alle toepassingen van rodenticiden op basis van anticoagulantia (en cholecalciferol en mogelijk toekomstige andere rodenticiden met hoge risico's) maatregelen voorgeschreven moeten worden om te garanderen dat emissie en blootstelling worden geminimaliseerd. Gezien de hoge milieurisico's van zowel de anticoagulantia als cholecalciferol, is het gebruik binnen een gecertificeerd IPM systeem daarvoor de meest geëigende maatregel. Voor mogelijk toekomstige andere rodenticiden zal in geval van hoge risico's een zelfde insteek worden gekozen.

De maatregel van een integraal en gecertificeerd IPM systeem kan alleen opgelegd worden aan opgeleide professionele toepassers. Het gebruik door particulieren (muizenbestrijding binnen) komt daarmee te vervallen. Dat is een stevige ingreep, maar gezien de risico's te rechtvaardigen.

Ook Duitsland en Zweden hebben beperkingen voor particulieren. Daar zijn de tweede generatie anticoagulantia (SGAR) voor particulieren niet toegelaten. Eerste generatie anticoagulantia (FGAR) mogen daar wel door particulieren gebruikt worden (deze zijn minder toxisch). In Nederland is slechts een product toegelaten op basis van een FGAR en dat product is alleen toegelaten voor professioneel gebruik tegen zwarte ratten en muizen. Particulieren hebben muizenvallen ter beschikking of kunnen een professionele plaagdierbeheerser inschakelen en zijn dus niet afhankelijk van stoffen met grote milieurisico's.

De invoering van een integraal IPM systeem zal een einde maken aan de ongelijkheid in maatregelen voor anticoagulantia gebruikt voor verschillende doelen. Vanuit risico gezien is dat een logische volgende stap.

Gezien de tijd die nodig is om het huidige systeem aan te passen, in te regelen en te communiceren, verdient het aanbeveling dit jaar daarvoor reeds de eerste stappen te zetten. De schemabeheerder KPMB heeft aangegeven dit proces te kunnen begeleiden en het ministerie van I&W heeft aangegeven hiervoor geld beschikbaar te willen stellen.

De trigger voor opstarten van dit proces dient echter van het Ctgb te komen, aangezien het gaat om voorschriften die onderdeel moeten worden van de toelating. Zowel I&W als KPMB

wachten op een initiatief van het Ctgb waarin wordt aangekondigd dat bijvoorbeeld bij de volgende herbeoordeling in 2023 (een logisch moment) het Ctgb de risico's van anticoagulantia voor alle toepassingen (ratten en muizen, buiten en binnen) op dezelfde wijze en in lijn met artikel 19 lid 5 van de BPR zal gaan behandelen.

Het College wordt gevraagd om te besluiten:

- Het systeem van een gecertificeerd IPM voor de beheersing van ratten buiten uit te breiden naar een integraal IPM systeem voor de beheersing van ratten en muizen, buiten en binnen.
- Daarvoor is het nodig, in het verlengde van de voorwaarden die in 2014 zijn vastgesteld voor de beheersing van ratten buiten, in 2018 de voorwaarden te formuleren waaraan, bij de volgende herbeoordeling van anticoagulantia, het gebruik van biociden op basis van die anticoagulantia (en cholecalciferol) moeten gaan voldoen. Dit geeft voldoende tijd om het systeem van integraal IPM voor de beheersing van ratten en muizen in te richten en uit te rollen.
- Het in de toekomst mogelijk maken om op een vereenvoudigde wijze de lijst met stoffen die onder deze procedure vallen uit te breiden.